

Normen en waarden, toen en nu

‘Een brutale mond? Daar hadden we het lef niet voor’

Je mond houden aan tafel, netjes ‘alstublieft’ en ‘dank u wel’ zeggen en ouderen beleefd aanspreken met ‘u’. Zo hoorde het vroeger. En tegenspraak? Dat werd niet geduld. Anno 2010 zijn ouders niet meer zo streng, lijkt het wel. Kinderen zijn vrijer, mogen hun mening uiten over alles en gaan veel meer hun eigen gang. Is er echt zo veel veranderd in vergelijking met de normen en waarden van toen?

Bert (66) en Lammy (61) Spin hebben drie kinderen. Hun acht kleinkinderen variëren in de leeftijd van zes maanden tot tien jaar. Bert en Lammy komen allebei uit een groot gezin: bij Lammy thuis waren er tien kinderen, Bert groeide op met zeven broers en zussen. Lammy: “Mijn ouders hadden een boerenbedrijf. We werden goed verzorgd, maar er was voor de kinderen amper tijd. Er moest orde zijn en wij moesten ons stil houden, behalve als ons iets werd gevraagd. En vooral geen ruzie maken als er visite was, maar ons keurig gedragen en op de achtergrond blijven. ‘U’ zeggen hoefden we niet, dat was niet gebruikelijk in een boerenfamilie, maar eerbied en respect voor ouderen was ontzettend belangrijk.” “Voor een brutale mond hadden wij het lef niet”, vertelt Bert. “Dan werd je wel bij de oren gepakt. Als we aan tafel iets teveel zeiden, kregen we van vader een klap met de pet. Niet dat het zeer deed, maar je schrok wel even. In onze tijd hadden we sowieso veel respect voor ouderen. Als kind had je nog ontzag voor de hoofdmeester. En in een volle trein stond je automatisch op voor iemand anders.”

Luisteren en praten

Lammy en Bert hanteerden bij hun eigen kinderen vergelijkbare principes: niet van tafel gaan voordat iedereen klaar is, netjes dank u wel zeggen als je een plakje worst bij de slager krijgt, je stilhouden als volwassenen aan het woord zijn. Lammy: “Een keurige opvoeding, zoals ons dat geleerd was. Toch gingen we ook met de tijd mee. Onze kinderen mochten aan tafel zeker wel wat zeggen en hun verhaal doen. Ik vond het zelf jammer dat dat er vroeger niet bij was, dus dat wilde ik bij mijn eigen kinderen anders doen. Meer luisteren en praten.” Inmiddels hebben de kinderen zelf een gezin en Lammy en Bert vinden dat ze het alledrie prima doen als ouders. Lammy: “De kleinkinderen gedragen zich goed. Als ze dat niet doen, dan wordt er iets van gezegd. Brutaliteit of onfatsoenlijk gedrag wordt niet getolereerd.” Beiden zijn van mening dat grootouders zich niet moeten bemoeien met de opvoeding van de kleinkinderen, maar een enkele keer mengt Bert zich in een situatie. “Niet vaak hoor, maar als ik het doe, ben ik recht voor z’n raap. Zo weigerde een van de kleinkinderen eens om iets van de grond te pakken en in de prullenbak te gooien. Ik vond dat hij het moest doen en nam hem stevig bij de arm. Hij ging huilend naar z’n moeder. Op zo’n moment denk ik: tja, misschien had ik het moeten laten gaan.”

Wijsneus

Dat kinderen tegenwoordig meer mogen zeggen, meer durven en meer doen vindt Lammy een positieve ontwikkeling. “Ik geniet ervan als onze kleinkinderen enthousiast komen vertellen wat ze hebben meegemaakt op school. Kinderen van nu zijn veel wijzer dan wij toen. Ze gaan ook meer in discussie met de ouders. Soms hoor ik opmerkingen waarvan ik denk: nou nou, wijsneus! Vroeger

was het: je luistert gewoon, punt uit. Er werd niets uitgelegd. Maar dat was ook wel weer frustrerend voor een kind. Nu leggen ouders uit waarom iets niet mag. Dat vind ik toch beter.”

Voetstuk

Tosca Kersbergen (58, twee kinderen en zes kleindochters, in de leeftijd van twee maanden tot en met zeven jaar) herinnert zich nog goed hoe ze zelf is opgevoed. “Bij ons thuis ging het er streng aan toe. We waren met z'n achten en mijn vader was echt het hoofd van het gezin. Wij kinderen hadden diep ontzag voor hem, hij stond op een voetstuk. Zijn blik was genoeg om ons in het gareel te houden. Aan tafel was het motto: stil zijn en je bord leeg eten. Als mijn ouders visite hadden, mochten wij daar niet bij zijn. ‘Ja maar’ of een grote mond was er niet bij, dat durfde je gewoon niet. Mijn moeder was iets minder streng, maar zei dan wel: laat het je vader maar niet weten. Op m'n vijftiende wilde ik wel eens een sigaretje roken. Dat mocht niet, terwijl mijn vader zelf behoorlijk rookte. Toen ik daar iets van waagde te zeggen, was ik natuurlijk héél brutaal.”

Consequent zijn

Toen Tosca moeder werd van Maura en Jacco had ze duidelijke ideeën over de opvoeding die ze haar kinderen wilde geven. “Bij ons thuis telde de mening van een kind niet, er werd er niet gepraat. Dat vond ik een gemis. Daarom vond ik het belangrijk om naar mijn kinderen te luisteren. Maar ook dat ze leerden om sociaal te zijn en open te staan voor anderen. Qua normen en waarden hechtte ik erg aan consequent zijn – nu nog trouwens. Ja is ja en nee is nee. Dat betekende dat ik wel eens streng overkwam. Een keer moest Jacco voor straf naar bed en mocht hij geen Sesamstraat kijken. Hij lag te huilen in bed en ik had het er zelf ook moeilijk mee, maar hield voet bij stuk. Ik heb ervaren dat een kind gebaat is bij duidelijkheid, daar win je veel mee. Ik vond het ook belangrijk dat ze naar volwassenen toe respect toonden. Als ik van Beppe geld voor de kermis voor de kinderen meekreeg, stond ik er op dat ze belden om haar te bedanken.”

Respect

Tot haar plezier ziet Tosca veel van haar eigen aanpak terug in de manier waarop haar dochter Maura en haar zoon Jacco hun eigen kinderen opvoeden. “Ook zij zijn redelijk consequent. Is een kind vervelend? Huilen mag best, maar dan even op de gang. Als het stil is, mag het terugkomen. Over het algemeen gaat het er in beide gezinnen ontspannen aan toe. De kinderen mogen aan tafel - netjes om beurten - hun verhaal doen. Dat vind ik een pluspunt, ik merk dat ze daardoor goed in hun vel zitten. Maura en haar man zijn erg gemakkelijk; de meisjes mogen 24 uur per dag kind zijn. Dat is veel waard, maar soms is het daardoor in huis wel eens te rommelig naar mijn mening. Ik heb me voorgenomen om me niet te bemoeien met de opvoeding, tenzij het me gevraagd wordt. Maar als ik hier ben, om op te passen, hanteer ik de regel dat als de kinderen spelen, ze ook opruimen. Dat weten ze ook. Net als de regel dat ik 's morgens op de oppasdag hun tandjes napoets en dat ze netjes hun schooltasje ophangen. Dat ze dat doen, dus rekening houden met mij, betekent in mijn ogen respect - meer nog dan verplicht met twee woorden spreken. Natuurlijk blijf ik beleefdheid belangrijk vinden. Het verbaast me wel eens dat als de juf op school goedemorgen zegt, niemand in de klas iets terugzegt. Ik wijs de kleinkinderen er dan wel op dat ze netjes goedemorgen terug horen te zeggen. Gelukkig zijn het lieve en gemakkelijke kinderen en dat heeft toch met normen en waarden te maken. Het doet me goed te zien dat m'n kinderen veel dingen uit hun eigen opvoeding hebben

meegenomen. Dat mijn zoon me laatst mijn mening vroeg over hoe hij het doet als opvoeder, deed me goed!”

Kader: ‘Neem een kind serieus, maar geef hem wel leiding’

Stafpedagoge Jaike Jeuring, werkzaam bij GGD Fryslân Jeugdgezondheidszorg, juicht het toe dat kinderen tegenwoordig serieuzer genomen worden dan vroeger. Toch pleit zij ervoor dat ouders een duidelijk omlinjnde opvoeding bieden.

“Om als kind je persoonlijkheid te ontwikkelen moet je jezelf zien ten opzichte van een ander. Dan leer je jezelf kennen - je ontdekt verschillen, ziet waarin je gewaardeerd wordt. Kinderen hebben daarvoor in de eerste plaats hun ouders nodig. Als kinderen niet gehoord worden door hun ouders, zoals Lammy, Bert en Tosca zich vanuit hun eigen jeugd herinneren, maakt dat hen onzeker. Die afwijzing brengt de boodschap over: je doet er niet toe, je bent niet de moeite waard. En dat leidt tot een negatief zelfbeeld.”

Niet meer streng

Vanaf de jaren zeventig zien we dat ouders vaker voor een niet-autoritaire opvoedstijl kiezen. Jaike: “Ze willen een ander soort relatie met hun kind dan wat gebruikelijk was en laten de strenge aanpak los. En tegenwoordig mogen in veel gezinnen kinderen van alles meebepalen, ze worden gehoord. Op zich is dat iets positiefs, want het geeft kinderen meer zelfvertrouwen. Toch zie je dat ouders soms in vertwijfeling zijn over de manier waarop ze moeten opvoeden. Heel streng willen ze niet zijn, maar hoe moet het dan wel? Ze hebben er zelf eigenlijk geen duidelijk beeld over wat ze goed vinden en wat fout, en vinden het moeilijk om consequenties aan die keuzes te verbinden, dus om grenzen te stellen. Ze willen het graag ‘gezellig’ houden. Maar als kinderen in alles hun zin krijgen en niet tot de orde geroepen worden, zullen ze in de maatschappij onherroepelijk problemen krijgen.”

Veiligheid en duidelijkheid

Ouders doen er goed aan om de balans te zoeken. “Kinderen hebben fundamenteel behoefte aan rustige en duidelijke leiding”, stelt Jaike. “Ouders moeten voorspelbaar zijn, niet wispelturig. Dat geeft veiligheid en duidelijkheid voor het kind. Dat betekent dat ouders er steeds over na moeten denken wat ze willen en wat niet, en daarin ook keuzes moeten durven maken. Daarbij is het belangrijk om het kind te blijven zien en horen. Een kind voelt zich gezien als het zijn mening mag uiten over iets en als die mening en de emotie erachter serieus wordt genomen. Ga in gesprek, verwoord de emotie die je kind heeft, en maak dan in alle redelijkheid een afweging. Dat is een groot verschil met hoe het vroeger ging. Maar uiteindelijk zullen de ouders degenen zijn die beslissingen nemen, ook al is het kind het er niet mee eens. Een kind kan dan misschien heftig reageren - ‘stomme mama!’- , en die emotie kun je als ouder ook benoemen - ‘ik zie dat je het helemaal niet leuk vindt’-, want daarmee neem je die gevoelens serieus. Tegelijkertijd kun je een kind leren dat er grenzen zijn aan het uiten van zijn ongenoegen en dat jij bepaalt wat er gebeurt. Niet alles wat een kind wil, is te realiseren. Dat is in het hele leven zo en het is ook niet bepalend voor geluk.

Goede voorbeeld

Kinderen moeten zich in deze maatschappij, met al zijn keuzes en mogelijkheden, wel leren handhaven. Jaike: “Ouders moeten hun kinderen weerbaarheid en mondigheid bijbrengen. Kinderen

worden weerbaarder door positieve bevestiging. Prijs ze voor wat ze goed doen, laat het merken als je blij bent met hun gedrag. Mondigheid heeft niets met brutaliteit te maken. Het is brutaal als je je ongenueanceerd uit, door bijvoorbeeld te schelden of te vloeken. Mondigheid betekent dat je op een normale manier zegt wat je ergens van vindt of dat je het ergens niet mee eens bent. Dat moeten ouders hun kinderen leren. Maar beleefdheid en andere sociale vaardigheden moet je als ouders - en ook als grootouders overigens - ook voorleven. Kijk eens naar je eigen gedrag en taalgebruik in het verkeer of als je naar een voetbalwedstrijd kijkt. Kortom: geef het goede voorbeeld. Al met al draait opvoeden om het zien van je kind als persoon, die persoon leren kennen en leiding geven. Dat geeft een kind een stevige basis voor zijn verdere leven!”

© <http://www.belindafallaux.nl/>